

Pandemia osłabiła religijność Polaków

4 lipca 2022

Pandemia COVID-19 spowodowała nie tylko ogólną deintensyfikację praktyk religijnych wśród Polaków, ale też wyraźnie osłabiła ich subiektywne poczucie religijności. Dodatkowo przyspieszyła proces polaryzacji polskiej religijności – wykazali badacze z Instytutu Nauk Socjologicznych i Pedagogiki SGGW.

W opublikowanym na łamach czasopisma „PLoS One” artykule (<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0269015>) przypominają, że pojawienie się wirusa SARS-CoV-2, a następnie pandemia COVID-19, spowodowały globalne zagrożenie dla zdrowia publicznego. W takich trudnych i niepokojących sytuacjach można się spodziewać, że ludzie będą szukać pocieszenia w religii. Jednocześnie nigdy wcześniej żyjący współcześnie ludzie nie byli świadkami tak poważnych zakłóceń praktyk religijnych. Na całym świecie, ze względu na regulacje dotyczące dystansu społecznego, wyznawcy różnych religii przestali móc praktykować w taki sposób, w jaki czynili to przed 2020 rokiem.

„Pomysł na to badanie pojawił się już na początku pandemii – opowiada autor publikacji dr Rafał Boguszewski. – Jednak wtedy interesowały nas postawy Polaków wobec nowo zaistniałej sytuacji w ogóle: pytaliśmy o ich zachowania, obawy, doświadczenia i opinie. Religijność była tylko jednym z elementów. Ponieważ jednak zauważyliśmy, że w tym właśnie zakresie zachodzą istotne zmiany, postanowiliśmy temat zgłębić, stąd też dwie najnowsze fale naszego badania w szerszym zakresie dotyczyły tej właśnie kwestii”.

Badania, do których odwołuje się artykuł przeprowadzono na próbie około tysiąca respondentów w listopadzie 2020 r. oraz

na podobnej liczbie w kwietniu 2021 r. Były to odpowiednio II i III fala pandemii. Dane zbierano w oparciu o ankiety internetowe.

Jak wyjaśnia dr Boguszewski, udział w badaniu wzięli wyznawcy różnych religii, jednak wiadomo, że ze względu na strukturę naszego społeczeństwa zdecydowaną większość stanowili katolicy. „Nie była to grupa dobierana pod względem wyznania; za to zależało nam, żeby jak najlepiej odzwierciedlała polską populację pod względem wieku, płci, wykształcenia, województwa i wielkości miejscowości zamieszkania”.

Naukowcy zapytali uczestników badania o przemiany ich religijności w związku z pandemią: u kogo ona spadła, u kogo się umocniła. Zebrane dane analizowano zarówno osobno dla obu fal badania, jak i łącznie, co dzięki większej liczebności odpowiedzi umożliwiło bardziej pogłębione analizy.

„Pytaliśmy m.in. o tradycyjne praktyki religijne realizowane przed pandemią oraz po jej wybuchu. Żeby jednak wykluczyć, że odejście od praktykowania jest wyłącznie konsekwencją lockdownu i ograniczonego dostępu do kościołów, zadaliśmy pytanie także o subiektywną ocenę własnego zaangażowania religijnego. Interesowało nas to, czy Polacy zauważają jakąś zmianę w tym zakresie, czy po wybuchu pandemii poświęcają więcej czy mniej czasu na modlitwę własną, medytację oraz inne praktyki religijne” – mówi dr Boguszewski.

Szybko okazało się, że widoczny jest pewien trend: w początkowym okresie pandemii przekonanie o wzroście własnej religijności było nieco większe, potem zaczęło spadać. „Na początku, gdy poczucie zagrożenia było duże, a ludzie nie wiedzieli, czego się spodziewać i czuli, że stoją w obliczu zagrożenia życia, bardziej kierowali się do Boga, co jest zgodne z wcześniejszymi ustaleniami, że część ludzi w religii szuka poczucia bezpieczeństwa. Natomiast potem, wraz z oswojeniem sytuacji, poczucie wzrostu zaangażowania religijnego zaczęło maleć” – mówi naukowiec.

Dokładna analiza pokazała, że regularny udział w instytucjonalnych praktykach religijnych w badanej grupie spadł podczas pandemii trzykrotnie – z 31,2 proc. przed czasami COVID-19 do 11,9 proc. w trakcie. Liczba osób, które w ogóle nie chodziły do kościoła, wzrosła z 23,1 proc. do 57 proc. Między drugą a trzecią falą nastąpił niewielki powrót do regularnych praktyk (z 10,1 proc. do 14,1 proc.).

Jeśli chodzi o subiektywną ocenę ilości czasu poświęconego na modlitwę, to sumarycznie wyraźnie mniej osób zgłaszało wzrost (10,6 proc.) niż spadek (20,1 proc.) zaangażowania religijnego w pandemię, a zmienną, która miała najsilniejszy związek z tą sytuacją okazało się zaangażowanie religijne przed pandemią.

„Nasze badanie bardzo wyraźnie uwidoczniało, że wzrost zaangażowania religijnego nastąpił szczególnie wśród tych, którzy już przed pandemią cechowali się ponadprzeciętną religijnością mierzoną uczestnictwem w praktykach. Natomiast osoby okazjonalnie praktykujące zaczęły w pandemii zupełnie porzucać obrzędową religijność. Myślimy, że pandemia, nakaz dystansu społecznego, ograniczenia dotyczące zgromadzeń, a w konsekwencji osłabienie kontroli społecznej, stały się dla nich usprawiedliwieniem dla zaprzestania praktyk” – wyjaśnia dr Boguszewski.

Badacze pytali także o uczestnictwo w praktykach religijnych online oraz za pośrednictwem radia i telewizji. Formy te okazały się atrakcyjne szczególnie dla tych, którzy już wcześniej byli bardziej religijni. „Stały się one raczej uzupełnieniem tradycyjnych praktyk religijnych niż alternatywą dla nich, bo osoby praktykujące w pandemii za pośrednictwem mediów, nierzadko nadal także regularnie chodziły do kościoła. Natomiast Polacy, którzy przed pandemią praktykowali sporadycznie lub wcale, nie byli też zainteresowani religijnością online” – podkreśla naukowiec.

Wśród innych zmiennych, które miały istotny statystycznie wpływ na wzmocnienie lub osłabienie religijności, dr

Boguszewski wymienia wiek (wzrosła religijność osób starszych, spadła młodszych) oraz liczbę dzieci w gospodarstwie domowym. Okazało się, że im więcej dzieci, tym silniejszy spadek religijności. „Jest to jednak dość logiczne: z powodu zamknięcia szkół i przedszkoli dzieci musiały zostać w domach, przez co ich rodzice mieli więcej obowiązków, a mniej czasu na inne aktywności, w tym praktyki religijne”.

Ostatnią zmienną wpływającą na badaną kwestię było zadowolenie z życia: osoby bardziej zadowolone ze swojego życia częściej deklarowały wzrost religijności w pandemii. „To bardzo ciekawe odkrycie, które jednak wymaga bardziej pogłębionych analiz i szczegółowej weryfikacji kierunku zależności w tej hipotezie” – mówi autor badania.

Naukowiec podkreśla, że omawiane badania ujawniły wzrost polaryzacji religijności w społeczeństwie podczas pandemii. Zresztą do takich samych wniosków prowadzą inne badania, w tym m.in. systematycznie realizowane przez CBOS.

Zdaniem rozmówcy istotna będzie kolejna fala pomiaru – w kontekście całkowitego poluzowania pandemicznych obostrzeń. „Pokaże nam ona, jak sytuacja zmieniła się po pandemii. Mamy jednak silne podstawy, aby podejrzewać, że trend odchodzenia społeczeństwa od religijności nie tylko się nie odwraca, ale wręcz nasila, co zresztą sugerują wyniki przytoczonych wyżej badań CBOS” – zaznacza dr Boguszewski.

Na zakończenie naukowiec dodaje, że kluczowe będzie dopytanie o bezpośrednie powody spadku religijności. Pandemia zbiegła się bowiem w czasie z innymi wydarzeniami, które mogły przyczynić się do odchodzenia ludzi od Kościoła katolickiego. „Dotąd o to nie pytaliśmy, jednak można przypuszczać, że takie kwestie jak zaostrzenie prawa aborcyjnego oraz kolejne afery związane z przedstawicielami Kościoła mogły nawet bardziej znacząco wpłynąć na zniechęcenie ludzi do religii, w tym zwłaszcza młodych obywateli naszego kraju, niż sama pandemia” – tłumaczy badacz z SGGW.

„Podsumowując: odwrót od religijności w czasie pandemii jest w naszym kraju dość wyraźny. Tylko osoby najbardziej zaangażowane, które wcześniej częściej niż pozostali uczestniczyły w obrzędach religijnych, umocniły się w swojej religijności. Pozostała część społeczeństwa, zwłaszcza młodsza, wyraźnie ograniczyła swoje zaangażowanie religijne” – mówi.

Autorstwo: Katarzyna Czechowicz

Źródło: [NaukawPolsce.PAP.pl](https://naukawpolsce.pap.pl)

Komentarz „Wołnych Mediów”

Jedna z teorii spiskowych dotyczących Billa Gatesa i „szczepionek COVID-19” głosiła, że preparat mRNA ma blokować gen religijności. Demagodzy z „Demagoga” nawet spreparowali artykuł pt. [„Nie, po szczepionce nie przestajesz wierzyć w Boga”](#). Teraz okazuje się, że religijność po pandemii spadła.